

Opettajankoulutuksen
(Rauma) kuulumisia
ympäristökasvatuksesta ja
ajatuksia
kotiseutukasvatuksesta

paivi.grano@utu.fi

Ympäristökasvatus ja opettajankoulutus

- Ympäristö on oppiaineita yhdistävä ja oppiaineiden välinen teema perusopetuksessa
- Rauman okl:ssa sijoittuu kuvataiteen, käsityön, maantieteen, biologian ja historian alueisiin
- Käytännössä painotus on monialaisessa **kulttuuriperintökasvatuksessa** , jossa sekä tutkimusta että opetusta
- **Esim.** käsityön opetusprojektit, Välimaan torpan opetusmateriaalit, Selkämeri tuotteet (näyttely Kylmäpihlajaan kesällä 2013, arkkitehtuurieskari

Syvärauman koulun toimintapäivä, teemana kulttuuriympäristö, 28.2-13

Eskarin toimintapäivä, teemana mielipaikka (14. 2.2013)

Merelle päin! tutkimus- ja kehittämishanke

- Käsityön, kirjallisuuden, kuvataiteen yhteinen oppimisympäristö ja -menetelmä hanke
- Yhteistyössä Rauman kaupungin ympäristötoimen, koulutoimen kanssa sekä Rauman merimuseon kanssa
- Alkanee syksyllä 2013- syksy 2014
- Tavoitteena ottaa haltuun merikaupungin kulttuuriympäristö ja Selkämeri-aineistot

Joka päiväkodissa tehdään päivittäin arkkitehtuurikasvatusta, vaikkei sitä edes tajuta.

Raumalla Karin koulun yhteydessä olevan Nummen päiväkodin Wähä-Karin eskari muuntui arkkitehtuurin painotuneeksi viime marraskuussa. Se ei vaatinut investointeja – vain uudenlaisen näkökulman perustoimintaan.

Sopivaa arkkitehtuurikasvatusta voi olla

katse jäähallin katon ylämpään kohtaan samalla, kun käydään luistelemassa. Pohdintaa voi herättää kysymyksellä, kuinka monta lasta tarvitaan, että ylettäisi kattoon.

Lastentarhanopettaja **Henna Vuorisalo** on intohimoinen taidekasvattaja. Oma työ-

paikka on loistavalla paikalla Vanhan Rauman kupeessa. Tiheään rakennettu idyllinen puutalokeskusta on parillekymmenelle esikoululaiselle tuttu.

–Arkkitehtuurin voi kuitenkin sulauttaa esiopetukseen missä vain. Sitä palti joka päiväkodissa tehdään päivittäin arkkitehtuuri-

Eveliina Määttänen saa Rauma-opostusta Eetulta.

Henna Vuorisalo viritti Mintun, Ellenin ja Antonin katsetta omaan lähipiiriin taidetuokiossa.

Henna Vuorisalo bongaa posliinikissoja Vanhan Rauman talojen ikkunoilla.

joten talon rakentuminen hahmottui kiinnostavasti.

Etenkin asentajan sähkökaappiin työstämien johtojen määrää on muisteltu vielä pitkään.

–Ja kun ennen annoin lähtöluvan ruokaaluun vaatteiden värien mukaan, nyt kysyn keneellä on kodissaan kolme ulko-ovea tai neliruutuisia ikkunoita. Kotona muksumat ovat

sitten huomaamattaan laskeneet sisäovien määrän tai portaiden rappuset. Arkkitehtuurimatematiikka lyö läpi.

Ja sinne harjoitusjäähallin kattoon asti ylettämiseksi tarvittaisiin 11 perusmittaista eskarilaista, koska korkein kohta on 13,30 metriä. Tosi monta.

Tila, maja, teltta... Rajaus muuttaa huoneen. Taidemuseon teoksessa piipahtivat Eppu-Petteri ja Niko. Lastenhoitaja Tuire Jokela kurkistelee poikia.

Oivaltava säätö riittää

■ Eskarilaisten kasvatusta arkkitehtuuriin ihmislin on kiinni pienessä.

–Opetuksessa ei tarvitse oikeastaan muuttaa mitään – pieni säätö riittää. Kasvatuksellinen oivallus on lähellä jokaista, sillä ihminen toimii jatkuvasti arkkitehtonisessa tilassa, sanoo rakennustaiteen läänintaitelija **Hanna Elo** Satakunnan taidetoimikunnasta. Arkkitehtuuri-idea Satakunnan alueelle tuli Lapin yliopiston kuvataidekasvatuksen professorin **Päivi Granön**, Satakunnan Museon rakennustutkijan **Liisa Nummelinin** ja Elon yhteisestä keskustelusta. Idea esiteltiin raumalaisille, jotka lämpenivät ajatukselle heti.

–Vanha Rauma ainutlaatuisine puutaloineen on Unescon maailmanperintökohde, joten tällainen painotus istuu loistavasti raumalaislapsille, Elo arvioi.

Netistä löytyy muun muassa nettisivusto arkkitehtuurikasvatukseen ja Ampiainen-sivusto, joka antaa vinkejä koulujen arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatukseen.

www.arckitehtuurikasvatus.fi
www.ampiainen.fi

kasvatusta, vaikei sitä edes itse suoranaisesti tajuta, Vuorisalo sanoo.

Lapset rakentavat spontaanisti. Rakennuspaikat ja legot ovat klassikkoleluja. Majoja syntyy sekä sisällä että ulkona. Ennen joulua ohjelmassa on piparkakkutalon rakentaminen. Talvella luonto tarjoaa ilmeisiä rakentamismateriaaleiksi lunta ja jäätä.

–Koulun yhteinen lumiveistoskilpailu tuotti muun muassa huoneita huonekaluineen ja linnoja, ja teimme jääteliistä lyhdyn, joiden sisään ujutimme kynttilän. Jään läpi heijasteleva valo lumosi, Vuorisalo kertoo.

Kaikki on lähellä

Kaupungin 1442 tapahtuneen perustamisen kunniaksi huhtikuussa vietettävä Rauma-päivä on nyt taidehetken teemana. Lapset piirtävät rakennuksia, jotka he esittelisivät muualta tulle omasta lähiympäristöstään.

Valikoiset paperit täyttyvät huolellisesti värityksellä kukkakaupoista ja kirkkoista. Komean kaksikerroksisen talon kuvialassa on pizzeria. Kuvissa on vestimö, tuulimylly ja ydinvoimala, joka on naapurikunnassa.

–Tämä on käytännöllistä tutustumista alueen arkkitehtuuriin. Monelle lapselle Jo Suomen hahmottaminen on aika vaikeaa – on tärkeää aloittaa läheltä ja arvottaa kotikaupunkia ja sen hyvä piirteitä, Vuorisalo arvioi.

Omista tiloista löytyy helposti seikkailu. Käynti koulun vintillä tuntuu lapsista jännittävältä. Laajalta pihalta voi löytää uutta ihmeteltävää, kun siihen tutustumiseen innostetaan sadun ja pihasuunnituksen avulla.

Kumppaneista lisää

Jo pitkään Vuorisalo on nähnyt valvaa kuvataiteen töihin opastaessaan. Väröppiin lapset tutustuvat hänen keräämiensä materiaalien avulla, joista innoitusta hakeva saa elämyksen. Värikalvon läpi maailma näyttää erilaiselta.

–Teemana voi olla vaikkapa punainen. Siihen paneudutaan lukemalla väriin liitty-

viä satuja ja runoja tai kuuntelemalla ja laulamalla siihen liittyvää musiikkia. Itse innostumalla saa muitakin innostumaan.

Varhaiskasvatuksen aluejohtaja **Mari- anne Oystilä** tietää Vuorisalon palavan rakkauden taidekasvatukseen, joten hän arvasi arkkitehtuuriajatuksenkin saavan vastakaikua.

–Hennalle ja monille muillekin on kauhistus, että seinällä riippuu 20 samanlaista työtä. Niin kuitenkin tehdään yhä kuvataideopetuksessa, jos työtä tekee ilman omaa kiinnostusta, Oystilä kuvaa.

Taustatukea rakennuskulttuurin tutustumiseen saa tulla yhteistyökumppaneilta.

Kirjastoreikellä on päästy taiteilija **Emilia Wahlströmin** suunnittelemaan taidesekäilä.

Lähikirkossa kirkonrotta Kaabrieliksi muuntautunut seurakunnan työntekijä on pistänyt lapset pötköttämään lattialle tiraamaan kattomaalauksia.

–Meidän paras pulkkamäki on vanhan palaneen kirkon raunioissa. Sielläkin syntyy

jatkuvasti upeita ahaa-elämyksiä, Vuorisalo kertoo.

Kävelyä katse teroitettuna

Arkkitehtuurin piirteitä aistiva kävelyretki lähiympäristössä tuottaa iloa. Rauman ganalin, suomeksi kanaalin, voi ylittää puusiltaa pitkin. Torin raathuone löytyy myös satukirjasta.

Kirkolle ryhmä kävelee kivisillan yli. Se tuottaa jälleen eri kokemuksen. Rauman kapein katu on Kitukränn, jonka ympäristössä on mukulakivikatuja. Tutuinta marssimasta on asfaltti, johon oman tunnelmansa tuovat talvella lämmitetyt katkousuudet.

Lapsi innostuu, kun talon ikkuna onkin oman pään korkeudella ja seinä vinossa. Lyhyelläkin matkalla näkyy ihmeteltävää: koristeita, portteja, erilaisia ikkunoita ja kylttejä, joissa on kummallisia kirjaimia.

–Mahtavinta oli, kun pääsimme tutustumaan yhden eskarilaisen isän työpaikalle: rivitalon rakennustyömaalle, Henna Vuorisalo kiittelee.

Asunnot olivat sattumalta eri vaiheissa,

Yhteistyökumppanit antavat tuoretta ajatusta arkkitehtuurieskarilaisille, jotka saavat Rauman taidemuseossa esteettisen elämyksen

Kotiseutukasvatuksesta ympäristökasvatukseen

- Kiinnostukseni perustuu ympäristökasvatuksen ideologiseen taustaan sekä sen yhteyksiin taidekasvatukseen
- Käsitteet muuttuvat, entä eetos? Koulutus on aina poliittista (vrt yo-kirjoitukset 2013)
- Nationalismi 1900-l alussa, saksalainen romantiikka yhdistyy valtionationalismiin
- Museot (kotiseutumuseot, Seurasaari, Skansen)
- Kotiseutuoppi oppiaineeksi Suomeen ja Ruotsiin
-

Historialliset lähtökohdat

- J.A. Comenius ja "laajenevat kehät"
- J.J Rousseau "luonnon suuri kirja"
- Pedagogit: Pestalozzi ja Dewey : lapsen oma havainto ja kokemustieto
- Yhdistettynä nationalismiin: tie kodista kouluun ja valtion jäseneksi, yhteys omaan kotiseutuun on yhteyttä itseän, näin tullaan oikeaksi ruotsalaiseksi/suomalaiseksi

Alueellinen näkökulma

- Maakunta ja maisemakuvastot 1900-luvun alusta
- Valokuvat ja koulutaulut
- Maakuntataulut, alueelliset kansallispuvut
- Maakuntien kirjoitettu tarina
- Lukukirjoihin paikallisuus
- Tilaustyöt: Selma Lagerlöf ja Nils Holgersson
Topelius ja Maamme -kirja

Kotiseutuopista ympäristöoppiin

- 1952 **ympäristöoppi** kouluihin, perusteluna nimenvaihdokselle: kotiseutu sitoutuu yksilön asutushistoriaan, mutta ympäristö on laajempi ja kulkee yksilön mukana
- Peruskoulussa -70l. kohti kansalaisyhteiskuntaa, irti nationalismista – **kansalaistaito**
- Maantiedon opetuksen lähtökohtana pysyi koulu, koulun ympäristö sekä kotiseutu
- Näin myös historian opetuksessa

- 1985 : huomio lähiympäristössä, pyrkimys yhteiskunnan ja koulun **vuorovaikutuksen** lisäämisessä
- Käsitteet hieman erilaiset, mutta 1900-luvun alun kotiseutuopissa on sama ajatus: demokratian vahvistaminen
- **Kunnalliset opetussuunnitelmat** vahvistavat lähiympäristön käyttämistä lähtökohtana
- ”Paikallisen identiteetin merkitys ei kuitenkaan saa johtaa siihen, että yksilö takertuu kotiseutuunsa.”

Opettajan merkitys

- Koska opetussuunnitelmassa paikallisella tasolla on vahva osuus ja menetelmällinen vapaus, opettajan taidot, tiedot ja asenteet vaikuttavat
- Opetuksen sisältöihin vaikuttaa se, mikä suhde opettajalla on omaan ympäristöönsä: **osallisuus** vai **sivullisuus**.

Kirjallisuutta mm.

- Bäckström, M, 2012. Hembygden som självkänedom och folkbildning. Nordisk Museologi 2010/1
- Hilli-Tammilehto, H & S. Tani, 1999. Kotiseutuopetuksesta ympäristö- ja luonnontietoon. Terra 111:2, 1999.
- Nordblad, J. 2008. Konsten att skapa svenskar i klassrummet. CERGU Skrift nr 22, Göteborgs universitet.
- Walår, D, 1952. Studieplan i hembygdkunskap för enhetskolan. Almqvist & Wiksells skolböcker, Stockholm.